

Värdefulla naturbetesmarker i Norrtälje kommun

Cecilia Käll

I takt med att antalet djurbesättningar minskar i Sverige, minskar även antalet värdefulla naturbetesmarker. Dessa har betats under lång tid och aldrig blivit gödslade, vilket gör deras artsammansättning unik. Detta får till följd att flertalet växt och djurarter som är specifika i just dessa miljöer försvinner och blir mer och mer ovanliga när djurbesättningarna minskar i storlek. Norrtälje Naturvårdsstiftelse vill därför hjälpa till med bevarandet av de marker som fortfarande har en fin flora. Stiftelsen har tagit reda på vilka de mest värdefulla betesmarkerna i Norrtälje kommun är och bad mig göra en ny fältundersökning för att ta reda på hur markerna ser ut idag. Jag har studerat vilken hävdstatus marken har, hur staketen ser ut och hur mycket döda löv och annat som finns. Även mängden av ett antal indikatorarter, både hävdgynnade och gödselgynnade, togs med vid bedömningen av betesmarken. Jag skickade dessutom ut en enkät till alla markägare med frågor som rörde hur de själva såg på sin mark och sina betesdjur.

Vid min inventering av 78 stycken naturbetesmarker kom jag fram till att förändringar av markernas status sker i snabb takt. På bara några år har mer än hälften av beteshagarna fått en annan hävdstatus än de hade tidigare. Av alla som ändrats är det 18 % som har fått en förbättrad hävdstatus och 38 % som har blivit försämrade. Blott några få har helt slutat användas som beteshagar. Det främsta problemet är för få djur i den existerande hagen men även det motsatta förhållandet förekommer. Flertalet av de marker som jag vid inventeringen bedömde vara lite för hårt betade har troligen alltid varit det så det är inte något nytt problem. I enkätsvaren är det dock inte en enda markägare som själv anser att de under alla år har haft för många djur i förhållande till markarealen medan det däremot finns flera stycken som tycker att det är svårt att få tillgång till tillräckligt många djur för att marken skulle bli lagom betad. Högst antal hävdarter har markerna med välhävdad status, dessa har dessutom minst andel gödselarter. Det vanligaste djurslaget på de välhävdade markerna är nöt, vilket tyder på att de är det betesdjur som ger bäst hävd när det gäller att ha höga andelar hävdarter. Får å andra sidan finns främst på marker med statusen svagt hävdade och häst är betesdjur på marker med välhävdad till överhävdad status. Detta visar att får betar lite för dåligt medan häst istället har en förmåga att beta för hårt. Allt detta beror dock på mängden djur som finns på marken. En välanpassad betesdjursmängd är viktigare än vilket djurslag som används. Vilket djurslag som är vanligast har börjat skifta under senare år. Under de sista tio åren har nötkreatursbesättningarna minskat med nio procentenheter och får ökat med 24 procentenheter. Antalet marker betade av häst har däremot varit relativt lika under denna tidsperiod. Det blir därmed mer och mer vanligt att ha får på naturbetesmarker. Detta kan komma sig av att antalet lantbrukare med nötbесättningar förr har haft både får och nöt men numera övergått till att endast ha får då de är lättare att sköta och stalla.

Mycket sker alltså inom jordbruket just nu och under de senaste åren har stora förändringar skett gällande både djurhållning och naturbetesmarkers status.

Examensarbete i biologi, 30 hp, 2008

Institutionen för biologisk grundutbildning, Avdelning för växtekologi, Uppsala Universitet
Handledare: Brita Svensson